బదులు ఇచ్చి బిరుదు కొన్నాము

కథ

మాదిరెడ్డి సులోచన

నిజంగా కొన్నిసార్లు మనవారి మనస్తత్వము చూస్తే నవ్వాలా ఏడ్వాలా అనిపిస్తుంది. చిత్రమైన ప్రవృత్తులు. [illegible] వల్యము లేకా అంటే అది లేదు. డిగ్రీలకు డిగ్రీలు సంపాదించి, ఉద్యోగరీత్యా విదేశాలకు వచ్చినవారు. విశాల సముద్రము దాటినా, మనసు సంకుచితత్వము వదలలేరు.

మేము ఇథియోపియాకు వచ్చిన మూడు నెలలకు అనుకుంటాను, ఒక భారతీయ సోదరుడు అత్యంత ఆదరముతో మా యింటికి వచ్చారు.

"ఏమండీ; ఆఖరు సోర్స్‌గా మీ దగ్గర కొచ్చాను. మూడు వందల డాలర్లు కావాలి. వచ్చే నెలలో తిరిగి యిస్తాను." అంటూ జాలిగా అడిగాడు. నిజంగా మా దగ్గర అంత డబ్బు లేదు. క్రొత్తగా వచ్చాము. ఎన్నో వస్తువులు కొనాలి. అదే మాట చెప్పాము.

"అయితే కారు మరెవరికో అమ్మేయమంటాను. భారతీయులు నిలకడలేని వారు అంటారు. మన రెపుటేషన్ పాడవుతుంది." అంటూ బాధగా ముఖము పెట్టాడు. మా వారు భారతీయుల మంచితనానికి తామే ప్రతినిధి అయినట్టు ఫీలయ్యారేమో, లోపలికి వచ్చారు.

"పోని ఆ మూడు వందలు యిచ్చేయి. ప్రిజిడైర్ లేకుంటే

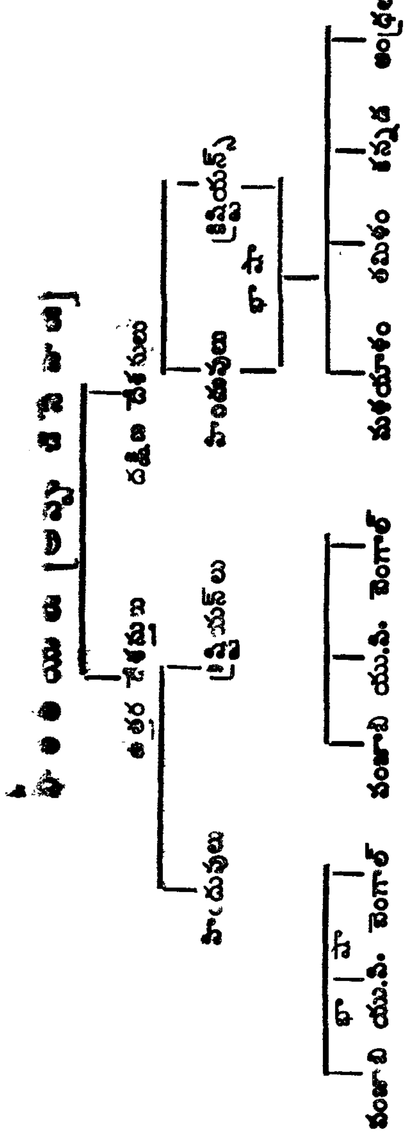

మనము తచ్చిపోము. అతనికి ప్రిజ్జ్వైజ్ క్వెశ్చన్". లోపల మాకి పోయినా, మాట్లాడక తీసిచ్చాము. అతను యెంతో యిదిగా కృతజ్ఞత చూపుతూ వెళ్ళిపోయాడు. ఇక్కడ రాను, రాను తెలిసిం దేమిటంటే జంతు విభాగములా, భారతీయు లంతా విభాగింప బడినారు

ఆంధ్రులు ఉదహారణ కొక్కటుగా ఉన్నారు. ఇదంతా తెలిసి మన దేశం పారిపోదామా అనిపించింది.

ఒకరోజు బజార్లో ఒకతను కని పించి ఒంకరగా నవ్వాడు.

"వంద డాలర్లకు బదులిస్తారా?... అలా చూస్తారేం మూడెసి వందలు యిస్తారటకద. మాకు యెంతోచ్చిన మిగులుతు." అతని కేదో జవాబు చెప్పాము. రెండవరోజు మరొకతను వచ్చి "మీరు తెలుగారయ్యా కదా! మా కలుతె యింటికి రెమి టెన్స్ పంపడానికి డబ్బు మిగు లతు."

"పోనిద్దురూ. ఇంత దూరం వచ్చి గడ్డి కరవటానికా" అనిపించింది. గడ్డి యెవరు కరుస్తున్నారో అర్థం కా లేదు. "మీరు వి య్యం కొంటారా?" ఒకరడిగితే, మీరు కూరగాయలు తింటారా అని మరొ కరు. నాకేం అర్థం కాలేదు. మా వారికో తమిళ స్నేహితుడున్నాడు. అతను చెప్పేవన్ని వచ్చి అర్థాలని తెలిసినా; మా వారు నవ్వుతూ, ఓపి

తగా కోతలు కోస్తారు. అందుకే ఆయనకి మా వారంటే చెప్పలేని ప్రేమ, గౌరవము. అతను ఒకరోజు వచ్చి మా వారిపై విరుచుక పడ్డాడు. 'నీ కెన్నిసార్లు చెప్పాను! ఇక్కడ ఏమైనా బజులతిగితే, ఘన్నన జీతము రాకముందే మా జీతమంతా ఖర్చు అయింది. మేము నెలకు కోడిగ్రుడ్లే వందలాదిగా తింటాము. వెయ్యి పైగా ఖర్చవుతుంది అని చెప్పలేదూ? ఎంత వచ్చినా, మా వాడి చిరుతిండ్లకే సరిపోదని కొయ్య లేదూ.'

'నీ గోల ఏమిటయ్యా! కొయ్య కాకి, సొరకాయలు బీరకాయలు అసలు లేవు. సంగతేమిటో చెప్పు' విసుక్కున్నా రీయన.

'అదిగో, నీ శాంతము చూస్తే మండిపోతుంది. ఫలానా వా అతనికి తెచ్చివ్వ లేకపోతున్నారు? మా దగ్గర లేకనే మేము లేదన్నామా? అతని స్వభావం మంచిది కాదు. అందరి దగ్గర తీసుకుని, ఈ వెధవల కెక్కడి నుండి వస్తుంది డబ్బు? తింటారా పెడతారా అని నిన్న అందరితో చెబుతున్నాడు. నీ వ్వ వినీ వారివటం డబ్బు అలా చేయటమే తెలుసుట. ఒకే పూట తిండి తింటారుట...'

'అసలు అతిగా నే వరా. తింటామో, లేదో మా ఆరోగ్యాలు చూస్తే తెలియదూ! అందరు అను కునే మాటకు నేను బాధ్యుడినా?' నెమ్మదిగా అడిగారు మా వారు.

'వర్లె నువ్వలా నెమ్మదిగా ఉంటావనే అలా ఉన్నారు. నేనే అయితేనా ఫైర్ చేసేవాడిని.'

'ఏవో చేశావులే. వాళ్ళు ఏం చేయగలరు. ఇంట్లో తిండికి, కటకట లాడుతూ, బయట బార్లో ఖర్చొక్క అందరు చూడాలని బ్లాక్ అండ్ వైట్ విస్కీ త్రాగలేరు. పో, ద్దూ.'

'వన్నే పోనివ్వమంటా వేమిటో! అతని మాటలు నీకు ఆమోదమేనన్న మాట!'

'ఇలాంటి విషయాలు ఆమోద కరంగా ఉంటాయా? ఒకందుకు బాధగా ఉంది, విద్యావంతులు, విచక్షణా జ్ఞానము కలవారని పేరు గాంచిన పెద్ద మనుష్యులు చిన్న పిల్లలా మాట్లాడటము. నా కొచ్చిన

కష్టంలేదు. వారే యెప్పుడూ అశాంతితో బాధ పడుతారు" మా వాని మాటలు వారి స్నేహితు నికి నచ్చినట్లున్నాయి ఆయన వెళ్లి పోయాడు.

"అవసరాలు కట్టిపెట్టి, పోనీకదా అవి యిచ్చినంత కిదా, అయన యిచ్చే బిరుదు! వెళ్ళి ఉలిపె య్యండి."

"దలపడము తేలికే. ఆ తరు వాత కథ యింకా రసవంతముగా నడుస్తుంది."

"మీ రన్నింటికీ యిలాగే అంటావు మీ స్థలంలో నేనే గనక ఉంటేనా..."

"ఉం... ఏం చేసేదానవు? వారి అజ్ఞానా... ఓ నవ్వు నవ్వి ఊరుకునే దాన... హైదరాబాద్ ఉండే... కుడివ్రేళ్ళ ...డే ...లెలిని ...వ్వుడే మరిచి పోయావా, 'ఛాయా దేవి...' అని బిరుదు ...గా యిచ్చారు. యెడమ... ...ండే వ్రేళ్ళు..." అయ... దగానే మూడు సంవత్సరాలకి ...జరిన విషయము నా కళ్ళ ముందు మెదిలింది. యెవరో పిలుపు ముతో ఆయన బయటికి వెళ్లారు

2

ఇం... నారి ...రు యింతింత ...యా. అన్నట్టు అద్దెకుండి విసుగువచ్చి వారి పోరు భరించలేక మా యిల్లు కట్టడం పూర్తి కాక మునుపే గృహప్రవేశం చేశాము. ...జా భజంత్రీలు ఏం లేవు. ఇంటి వారి సాధింపు నుండి తప్పించు కుంటే చాలనుకున్నాము. ఓ తెల్ల వారు ఝామున నే..., చెల్లి పిల్ల బిందె శ్రీ వెంకటేశ్వర స్వామి పటము తీసుకొని, గృహ ప్రవేశము చేశాము. పూజా ద్రవ్యాలతో మా వాడు ... కొబ్బరికాయ కొట్టి మామిడి ...మ్మలు ... పూర్తి ముగిం చాము. లాత్రి సా..., అమ్మా పిల్లలు వచ్చా... సా నన్ని వరం డాలో పడే... వెళ్ళి పోయాము. ఆ రాత్రి బంధువులతో ...ళ్ళ.

"...క్కి పో... బాత్రూండడు దొడ్డి స్నానాల గది లేవు. ఈ సామానులు ఎప్పుడు సర్దుకుంటావే తల్లీ" అమ్మ ...

"పోరు లే... జీ... అంటారే" అన్నాను. వేడి మా... వండి, తిన్నాము ... వాళ్ళు వెళ్లి పో... బాబు ప్లాస్టిక్ బిల్డింగ్ మెటీరియల్‌తో ...కడుతున్నాడు. నా మా...న ను యిల్లు సర్దు తున్నాను.

"అమ్మా... తల్లీ... పేరేమిటో అమ్మా..." ఆ... ...స్యా... మైన పిలుపు వి... విని... యెవరా అని తలెత్తి చూశాను సన్నగా, పొట్టిగా ధవళ వస్త్రధారిణి అయిన ఓ బామ్మ

గారు నిల్చున్నారు ఎవరో తెలియక పోయినా పెద్దామె కాబట్టి నమస్కరించాను "ఆ తల్లే ..ఏం వినయము. ఏం లక్షణము! తెల్లవారు ఝామున రిక్షా లాగుతుంటే చూచాను. అందో అమ్మాయెవరూ చెల్లెలా, లక్ష్మి, సరస్వతులలాగే ఉన్నారు. ఏమిటో చూడగానే కడుపు నిండిపోయింది." తలపై ముసుగు సవరించుకుంటూ అన్నది. "అయితే రోజా అమ్మగార్ని చూస్తూ ఉండండి పొట్టకింత బియ్యం మిగుల్తాయి" దూరంగా నీటి హౌజు కడుతున్న పాపయ్య వెక్కిరించాడు.

"ఆ బియ్యము లాగ దానికి ఉండి ఉంటే కదా! బియ్యము బంగారము అయిపోయాయి. తల్లీ నీ పేరేమిటన్నావ్?" అడిగాను.

"ఏమంత అందుగా ఉందమ్మా పేరు. మా మనుమరాలు పిల్లకేం పేరో పెట్టిందమ్మా, గీతో, రాతో నట నాకు నోరు తిరిగి చావదు." అలాగే నాకు తెలియని తన బంధువులనంతా పరిచయము చేసుంది. పని బోలెడుందేయన్న బాధ ఒకవంక పీకుతుంది బామ్మ దేవాంతకురాలే! నా భావము పసిగట్టింది.

"పాపము సామానన్నీ బయట పడి ఉన్నాయి. సర్దుకో. వస్తానమ్మా." ఆవిడ వెళ్ళిపోయింది ప్రొద్దుటే, నా పనికి సరిపోయింది. పిల్లవాడు అలసి పడుకున్నాడు. బియ్యము కడిగి స్టౌమీద పెట్టాను.

"అమ్మాయ్ ఏం జేస్తున్నావ్?" ప్రొద్దుటి బామ్మగారు వచ్చారు.

"వంట చేస్తున్నానండి."

"అన్నమేనా, కేక నాక పీచు లాంటి వెధవ గోధుమ రొట్టెలు! బ్లాకులో కిలో రెండు రూపాయలంటున్నారు బియ్యము ధర కొద్దిగనైనా తగ్గించమ్మా."

"మాకూ బాగా లేదండి. మాకు పండుతాయి." నిజంగా ఆ క్షణము గొప్పకోసమే చెప్పుకోవచ్చు.

"అలాగా అమ్మాయ్..." రహస్యం మాట్లాడినట్టు చెప్పింది. "అబ్బాయి ఎటో వెళ్ళాడు తిరిగి రాలేదు. సల్లగా బంధువులు వచ్చారు కొట్లు తెలిసి చావవు. ఓ నాల్గు గొట్టాల బియ్యముంటే ఇద్దూ. ఇలాంటి బరువు, మధ్యతరగతి

కుటుంబీకులకు అతి సహజము. ఒకో సారి అగ్నిపులలు కూడా వరాలి దగ్గర పుచ్చుకుంటాము వెంటనే డబ్బాతీసి బిస్కెం యిచ్చాను.

'రేపు వాళ్ళంతా భోజనాని కి ఉంటే ఇబ్బంది, మరో వాళ్లు గొడ్డాలు పొయ్యమ్మా' అలాగే చేశాము.

113

కోట్ల డిపాజిట్లు

సిండికేట్ బ్యాంకు సంపాయించడమనేది బ్యాంకు చరిత్రలో ముఖ్యమైన మైలు రాయి

41 శాతం పెరిగిన ఈ డిపాజిట్ల పెరుగుదల చాల గొప్పది. 1967 లో 80 కోట్లు, 1968 113 కోట్లు.

ఇందుకు సహాయపడిన అత్యధిక సంఖ్యాకులైన చిన్న, పెద్ద డిపాజిటర్లందరికి సిండికేట్ బ్యాంకు తమ హృదయపూర్వక కృతజ్ఞత లందజేస్తోంది.

FAITHFUL SB FRIENDLY

సిండికేట్ బ్యాంకు లిమిటెడ్

ప్రతి మనిషియొక్క ప్రతి బ్యాంకు అవసరాలను తీర్చే సంస్థ.

రిజిస్టర్డ్ ఆఫీసు:
మణిపాల్, మైసూర్ స్టేట్

టి. ఎ. పాయ్
ఛైర్మన్:

"ఇలా ఇంటిముందు రాస్తూ, రవ్వలు కొత్త వదిలి వస్తావా?" ఆమె [illegible] ప్రక్కింటి వరకు వినిపించి [illegible].

"పొద్దుట ఇంత చీకటిలో లక్ష్మి [illegible] వినిపించారని చెప్పేదే మామ్మ గారు. ఇప్పుడు దాని [illegible] వినిపించరాదే" [illegible] బయటి నుండి [illegible] అడిగారు.

"పెద్దామె ఏదో మాట వరుస [illegible]" [illegible] చీరకాంతులు [illegible] చూస్తున్నాము.

"వదినగారూ... వదినగారూ..." పిలుస్తూ, నా మరదళ్ళు అని లేచాము. వరండాలో ఒక స్త్రీ నిల బడి ఉన్నది. [illegible] నవ్వు [illegible] ది

[illegible] ప్రక్కయింటిలో ఉంటూ ఉండి. మా వారు రాలేదు. యింటి [illegible] యుండి. [illegible] రెండు రూపాయలుంటే యిద్దరూ ఉదయాన్నే యిస్తాము [illegible] అడిగారు [illegible] ఏదో [illegible] అనిపించింది. అయినా ముఖము చూస్తే [illegible] లాంటి [illegible] అనిపించింది. [illegible] బాబూ, ఇక్కడే [illegible] [illegible] తీరిక, [illegible] లేక [illegible] [illegible] [illegible] రెండు రూపాయలు ఇచ్చి పంపి నాను. అలాంటి ఆడువారాలు యెవరి [illegible] కాని మర్నాటి నుండి నా పని [illegible] వదిలింది.

"అమ్మాయ్, ఇంటి [illegible] [illegible] [illegible] కాఫీ పొడుమిస్తావ్" అని మామ్మ గారు. "వదినగారూ! నాకింత పంచదార ఇవ్వండి పిల్లలకి ఉదయము [illegible] పంపితే యింకా [illegible] బజారునుండి" నా మరదలుగారి మాట.

"అమ్మాయ్ ఈ హైదరాబాద్‌లో వీధుల పేర్లు తెలిసి [illegible] తల్లి, పెదనాన్నా, నాగా ఇక్కడ బంధువు లను చూసేందుకు వెళ్ళాలి. [illegible] [illegible] [illegible] అయిదు రూపాయలుంటే యివ్వమ్మా"

"మా నాన్నగారు [illegible] [illegible] పిల్లలకి ఫీజు కట్ట లేదని [illegible] రూపాయి కలిపి పెట్టమంది వదిన గారూ" "కాస్తంత పెరుగు, రెండు బంగాళా దుంపలు యిస్తే మా వారందరికి [illegible] రెండు దుంపలు [illegible] అన్నట్టు కాఫీ పొడుమివ్వాలి కదూ, రేపిస్తాము తల్లి..."

"వదినగారూ! మా వాళ్ళ బంధువులు వచ్చారు. [illegible] లేదు అన్నట్టు వారు [illegible] కదూ!"

"అమ్మాయ్ [illegible] [illegible]

యిద్దూ. మా వాడికి చెప్పి నాల్గు రోజులు అయింది."

"పదినగారూ! యెంత మతి మరుపో చూడండి. చిన్న అల్లుడు వస్తాడని అన్నీ తెచ్చి కందిపప్పు మరిచాను! దైవుపుంతే ఇప్పిద్దుమా నాకు నవ్వొచ్చింది. అయితే ఇల్లు తున్న పసిపాపవా మరదలన్న మాట వయము బామ్మగారు "పిన్నిగారని పిలవలేదు "ఏమిటండి అలా చిస్తారు? ముందు తినె కెళితే వస్తువులు యివ్వ లేదనా! మా అమ్మాయిని పంపినాక అన్నీ యిస్తాను లెండి"

"అది కాదండి. మా యింట్లో అయిపోయి వారం రోజులు అయింది. డబ్బుకు యిబ్బందిగా ఉండి తెప్పించలేదు."

"వెంటనే ఓ నాల్గు కిలోలు తెప్పించుకోవాలి. ఇల్లన్నాక ఆ మాత్రం ఉండాలి." అని ఆవిడ వెళ్ళి పోయింది.

"అమ్మాయ్ మీ యింట్లో మిషను ఉందట. నీ చెల్లెకు రెండు రవికెలు కుట్టమ్మా"

"నా చెల్లి...?" యెవరు! నాకున్న దొక్క చెల్లి కొన్ని వందల కిలోమీటర్ల దూరంలో ఉంది. "ఇదే నమ్మా, మా ... వకి పెళ్ళా." నీకు ఏం తెలియన్నట్టు నవ్వింది. "పాపం రవికెల గుడ్డ తెచ్చి వారం రోజు లయింది. మిషన్ వాడు రూపాయి పావలా అడుగుతున్నాడు. 'నాకు పెద్దగా కుట్టురాదు. యెలాగో నావి మాత్రం కుట్టుకుంటాను. ఇంకు తీరికే దండి. ఈ మాత్రం కష్టం నిష్టమని తికతుంది."

"నాకు తెలియదటమ్మా. అది వారం ఇవ్వ..."

"ఆ ఒక్కరోజు నాకుండేవి. ఇంట్లోకి కావల్సినవి చూసుకోవాలి. సినిమాకో యెటు ... బంధువులు వస్తారు."

"ఊ... ఇదివరకు ఆ యింట్లో యింటామెకు మిషన్ ఉండేది. వీధిలో వారందరికి కుట్టి పెట్టేది ధర్మతల్లి." అని చెప్పింది. ఇచ్చి పుచ్చుకోవడాలు ఇవ్వడాలు చాలా సహజమైనవి కాని మితి మీర రాదు. బామ్మ, పరమలుగారు మితిమీరిపోతున్నారు. ఒక వస్తువని కాదు, సమస్తమూ, సమయా సమయాలుండేవి కాదు ఇంట్లో యెవరున్నా రావడం అడగడం మామూలు అయిపోయింది. నేను ధర్మతల్లిని కాదు ధనవంతురాలిని అంతకంటే కాదు. అయితే యింతగా యిళ్ళు తిరిగే అలవాటు యెవరు! వారు డబ్బుకు కటకటలాడిపోతున్నారా అంటే అదేం లేదు. సాయంత్రము యిళ్ళు నా చెల్లెలు, అయి పరమలూ, కనకాంబరాలు, ... కొంటూ ... అర్థ రూపాయి పూలు ... కొనే మనుష్యులు కొన్నిసార్లు పది

పైసలకు బట్టలు అడగటం చిత్రంగా అనిపించింది.

మా బాబుద్వారా, వీధిలో గట్టుగా కాలక్షేపం చేసే మరో ఇల్లాలు పరిచయమయింది. ఆమె ఇంట్లో నలుగురు పిల్లలు. మావాడు అక్కడే ఆడుకునేవాడు. ఓ రోజు మాటల సందర్భంలో మరదలి మాటలు, బామ్మగారి విషయాలు ఆమెతో చెప్పాను.

"ఈ వీధిలో వారిద్దరంటే అందరికీ తెలుసు. అందరిని వెర్రి పీనుగలను చేస్తారు. మీరు కొత్తవాళ్లుగా. మేము రెండక్షరాలు 'చదు' అని నేర్చుకుని చాలా రోజులయింది." ఆవిడ తన అనుభవాలు చెప్పింది. వారింట్లో వారేం మూర్ఖులు కారే. చదువూ, సంస్కారం కలవారిలా ఎందుకు ప్రవర్తిస్తారు? కోర్కెలు గుర్రాలవలె పరుగులు పెడతాయా?

నెలరోజులు గడిచాయి. ఏ ఒక్క రోజూ, ఏ ఒక్క వస్తువూ అడగనిది లేదు. ప్రొద్దుటే వాకిట్లో రెండు గీతలు గీసి ముగ్గు డబ్బాతో వెనక్కు తిరిగాను.

"గుండెల నిండుకుందే తల్లి. కొందామంటే మరో వారం రోజుల్లో ఇల్లు మారుతున్నాం. పిడికెడు పెట్టు" బామ్మగారు చెయి చాపారు.

"ఎందుకు, ఎక్కడికి మారుతారండి?"

"ఈ చుట్టు ప్రక్కలంతా పాడు జనముంది చద్కారే తల్లి. అవసరమైతే అడుక్కోనేనా ధుదేకి? బ్రహ్మగారు చెప్పినట్టు ... ఆఁ ... ఫలానా వీధిలోనాలుమంచి కొంపల్నాయి" ముగ్గు పిండి తీసుకుని వెళ్ళిపోయిందావిడ. ఆవిడ ఇల్లు మారితే బట్టలు తీసుకుంటుందా, అన్న భయం పట్టుకుంది. చిన్నవి, పనికిరానివి అనుకున్నా, పెద్ద వాళ్ళవి తులు చాలా ఉన్నాయి. ఏమిటు వదలాలి? బియ్యమూ, డబ్బు ఇప్పించుకు రమ్మని పనిఅవ్వని పంపాను. అవ్వ తిరిగి వచ్చింది! తనే తెస్తారట్నమ్మా! మరో గంటకో, చేతిలో తోటకూర కట్టు పట్టుకుని వచ్చింది బామ్మగారు పళ్ళనుకుంటూ తూర్పుంది

"పసో, పుటసో చెయ్యమ్మా. నిక్క నవలాడే తోటకూర" ఆ తరువాత ఆమె బంధు పురాణం విప్పింది.

అంతా చక్కాతీర్చాక్కే దానకర్తులే. నా ముఖంలో విముగుడదల కవి పెట్టిం దేమో, చూడమ్మా అబ్బాయి పది రోజాలపాటు ఊరు వెళుతున్నాడు. అప్పుడు మిగులుతాయి బియ్యము. [illegible] తెస్తానే తల్లీ' అని లేచింది, ఆమెను సాగనంపుతూ బయటకు వచ్చాము. అప్పుడే మాతిరవ్వ [illegible] గాలించి యెండబోస్తుంది

'ముసల్దాన్ని ఉన్నానే. యింత సున్నితంగా [illegible] రెండు పనికిళ్ళు ఒడిలో పోసుకుని వెళ్ళిపోయింది.

మర్నాడు ఆ ఊరి నుంచి వచ్చి [illegible] మెట్లపై చతికిల పడ్డాను. బామ్మ పనిమనిషి రాలు పూల [illegible] బామ్మగారు వచ్చారు.

'అమ్మాయ్! పది పైసలివ్వవే. [illegible] ఇచ్చేస్తా [illegible] మేము పైసా పైసాకు [illegible] వారు హాయిగా అన్నీ అను భవిస్తున్నారు.

'లేదంటే. నా దగ్గర ఒక పైసా లేదు' ఆ రోజు నుంచి లేవన్నమాట చెప్తున్నాను మరదలు [illegible] మనను పలికితే, మరురోజు మరో వస్తువు అవసరమవుతుంటే [illegible] కాఫీ పొడుం లాంటివి తెచ్చి యిచ్చేది. బామ్మ మనుమ రాలు వీధిలో వారందరికి బయటే [illegible] యిచ్చిందట. నాకయితే యివ్వలేదు నయమే అనుకున్నాను. బామ్మ మనుమరాలు [illegible] చెలెలు [illegible] తెలివైనదే. [illegible] బయట పడలేదు.

ఆఫీసు వారికి మూడు నెలలకు [illegible] జీతాలు అందాయి. మాకు జీతాలు రాలేదు. మొదటి తేదీ పెళ్ళి రెండవ తేది ఆదివారము అడ్డు వచ్చాయి [illegible] ఎగ్గొట్టి ఎగాని లేదు. ఉన్నవాళ్ళో స్నేహితు రాలు టికెట్ తీస్తుంటే ఉన్నా న్నాము. ఇంటికి రాగానే పని మనిషి దాసి

"అమ్మా! యింట్లో పిడికెడు గింజలు లేవు, జీతం కావాలి."

"నాకు, అయ్యగార్కి రాలేదు యెలా యిచ్చేది?"

"ఇట్లాగ [illegible] రెండు రూపాయలే, లేకపోతే లేవని చెప్పినా అది నమ్ముతుందా? దాని దృష్టిలో [illegible] ఉపవాసముల్నా [illegible] వలగని బట్ట లేమున్నామాయే. నాకో ఉపాయము తోచింది.

"బామ్మగారి మనుమతి జీతం వచ్చింది. అడుగుతాను" అన్నాను అప్పటి గొడవ వదిలించుకున్నాను మరో పది నిమిషాల్లో మా నవవ్వ, బామ్మగారు [illegible]

కథము కింకేమిటని అడగటము వినిపించింది.

"మర్యాద తెలియాక చదువులా, తెలుగింటి లా యిందుకు ? ఇరుగు పొరుగులని ఏదో బిరుదులు తీసుకుంటే, ఏ నాలుకు పని మనిషినా, అవ్వ ...' అను గొడవ్వ చెప్పి చూచాను. రెండు రూపాయిలు ఇవ్వ మనాన కొట్టింది కాబోలు. బామ్మ మనుమరాలు తరఫ్ మా వెళ్లాయి. నా వంక ఒక తీక్షణమైన చూపు విసిరింది. సెలాక్ కంటే మన్నాం అమ్మ తయ్యారు అమ్మల్లు. ఆ రోజు రాగోల ముగిసింది.

ఆ రోజు లాగా రేటరీ ఆలస్యం అయింది. త్వరగా పని ముగించుకుని వచ్చేసరికి చీకటి పడింది. ఇప్పు రేటన్ అలవరా కాలం తిరుగ వాని కిచ్చిన కాలం చెక్కలు అక్కడే మరచి వచ్చాను. అంతలో మా యింటి పోర్ కిన్ కూడా ఉన్నాయి. అప్పటికే గంట ఆరు కావస్తోంది. ఏడు గంటలకే, మా వాడు గోల చేస్తాడు. ఇంటి కెవరయినా వచ్చారా, ఇక ఒకటికి పడిపోవు అంటాడు. రెండో కీ మా వారి దగ్గర ఉంది మా కచ్చే వియ్యంలో ఉంటే ఓ గొళ్ళెం బిగిస్తాం ... విరించుకులా, అది మా మేనల్లుడు వస్తే ఉంచాము. ఇది వాడిని పంపితే తలుపు తీశావన్నాడు కదా అని. వరండాలో నిల్చున్నాము. బామ్మ మనుమరాలు కాళ్ళ వరండాలోకి వచ్చింది.

"యెయ్ ఆ అల్పాయి. ఎవరికిచ్చారు, తెలియన్ని అంత గుచ్చున్నారు! నా కిచ్చారా. నరోసారి ఇలా అడిగితే మర్యాద ఉండదని చెప్పు. ఇలాగలవంటి మనిష్యా...' అని విసురుగా లోపలికి పోయింది. ఆశ్చర్యపోయాము ఇలాంటి మనుష్యులు కూడా ఉంటారని మొదటిసారిగా తెలిసింది. పోయిన వస్తువులకు, చెప్పి పెట్టుకుంటూ ఉను విడిచిన బామ్మతో మర్యాదం పెట్టుకున్నాము. మరో రెండు రోజులకు, ఓ సుప్రభాతం, బామ్మ దానిని అనుసరిస్తూ, మనుమడు, మనుమరాలు వెళ్ళిపోయారు. కూరగాయల కొట్టు ... వారా, పాలవాడి ... చిల్లరకొట్టు గుమస్తా అదిన ... అంతా గోల పెడుతూ వారి అద్రసు అడిగినప్పుడు, అమ్మ! మేమే కాదు, మాతోపాటు మరికొందరు ఫూల్స్ అయ్యారని తృప్తి చెందాము.

3

నాకు సికింద్రాబాద్ కు ట్రాన్స్ఫర్ అయింది. ... రైలు బండిలో వెళ్ళి రావటము కరదాగానే ఉంది. ఇది తగ్గి, నేను నా స్నేహితురాలు కలుపు చెప్పు

తుంటూ, మా మరదలు యింటి ముందు నుండి వెళ్ళేవారము. మా మరదలి కూతుళ్ళు మా వయసు వుంటుందో, ఒకటి అర తక్కువేనో వారి గేట్లో నిలబడి, నలగని దుస్తులతో మాపై విమర్శలు డైరెక్ట్‌గా విసిరేవారు. వీధిలో పేరు మోసిన వారితో మా కెక్కడ కుదురుతుందని ఊర్కునే వారము.

ఆ రోజు బండి దిగుతుండగానే వాళ్ళమ్మ మ[illegible]మరాలు కనిపించింది. నన్ను చూడలేదు. మా భవానిని మాత్రమే చూసింది. అత్యంత సంతోషంతో తన కేదో చెప్తుంది. నేను అక్కడకు చేరాను. నన్ను చూస్తూనే ముఖం మాడ్చుకుని వెళ్ళిపోయింది.

'ఆవిడ నీకు తెలుసా! నన్ను చూచి అలా వెళ్ళిపోయిందేం!' భవాని అడిగింది. మా యిరువురి పరిచయము చెప్పక తప్పలేదు.

'అలాగా. సాయంత్రము నోము నోచుకుంటుందిట. పేరంటానికి రమ్మంది.'

'వెళ్ళరా ఇదిగో... భలా వా వారిళ్ళు తెలుసా! ఆవిడ పేరంటానికి రమ్మని చెప్పింది' అన్నాను. ఇది వరకు భవాని ఆ వైపునే ఉండి వచ్చింది.

ఇందాక పిలిచిందే మా చెలెలు వారింటికి [illegible] గోడే అడ్డము' సమస్య తీరింది అనుకుని, త్వరగా యింటికి వచ్చి, తయారయి యిరువురమూ పేరంటానికి బయలుదేరాం.

నేను వెళ్ళిన వారింట్లో హాలు నిండుగా ఉన్నారు జనము అందరూ కబుర్లు చెప్పుకుంటున్నారు. నేను ఒంటరిగా ఒక మూల కూర్చున్నాను. పసుపు, కుంకుమ, పండు ఇవ్వగానే తీసుకుని వచ్చేశాను. భవానిని పిలుద్దామని పక్క వాటాలోకి వెళ్ళాను హాల్లో నుండి పేరంటాళ్ళ మాటలలో నుండి మా చెల్లాయి గొంతు స్పష్టంగా వినిపిస్తుంది.

'ఆవిడ మీ కెలా తెలుసు భవాని గారూ!'

'నా జతనే పని చేస్తుంది' భవాని చెబుతుంది. అయితే నన్ను గురించే నన్నమాట.

'అబ్బో ఆ మనిషి మహా గట్టిది.

మేము భలే పేర్లు పెట్టాము. "జలగా" అని "షైలాక్" అని "భాయీ దే" అని అసలు కూడు తింటారో లేదో అవసరమైతే వీధిలో వారి ప్రాణాలు పోతున్నా గుక్కెడు మంచి నీళ్ళివ్వరు..." తన ప్రశ్నాపానికి ముగింపు లేనట్టు యింకేమో చెప్పబోయింది. మా భవాని ఓ క్షణం ఆగి నిలిచింది.

"నేను చెప్పింది, ఆ వీధిలో వారంతా చెప్పారు యెవర్ని గురించన్నా. ప్రొద్దుట లేస్తూనే బయట్కెళ్ళకు తిరిగే వారుట. ఇళ్ళు ఖాళీ చేసేటప్పుడు గుట్టుగా ఖాళీ చేశారట. పోలీ యితే..." మా భవాని మాటలు మధ్యలోనే త్రుంచి వేసింది మా చెల్లెలు. నేను చూడలేదుగాని, భవాని చెప్పింది పంద బల్బు ఫనల్లో వెలిగే బల్బులాంటి ముఖం, జీరో వాట్స్ బల్బులా మారిపోయిందట. మిగిలిన వారంతా గమనించారేమోనని కంగారు పడిందట.

"మా అమ్మగారు మేం చెబితే వినకుండా అలా వెళ్ళేదండి ..."

"నేను తలుపు మీద కొట్టగానే భవాని లేచి వచ్చింది. యెంత తెలివిగలది. నేనుమంచా అమ్మన్న మీదికి నెట్టివేసింది వెంటనే ఆ అమ్మాయిని వాళ్ళు తులిపి బయట చేజారితే ఏపాలవుతున్నాను, గుణం లేని మనుష్యులతో స్నేహం మిటువిస్తుంది. విద్యాహీనులలో బీ వారిలో కూడా మంచితనముంటుంది అద్దె. ఉంటే. యింటో ప్రక్కవారికి పని చేసే మనిషి, ఒకరోజు అర్ధరూపాయి బకాలు తీసుకుంది. ఇల్లు ఖాళీ చేసి వచ్చాను. ఆ విషయమే మరిచి పోయాను. ఒక రోజు దారిలో కనిపించింది.

"అమ్మా, నేను మీకు డబ్బులివ్వాలి. వద్దామంటే యిల్లు తెలియదు" దాని సంధి వివబోయింది.

"వద్దులే గుండమ్మా యెన్నిసార్లు నా పనులు చేయలేదు." వారించాను. నా వెనుకాల అన్నవరకూ వచ్చి యెక్కింది వెళ్ళిపోయింది. గుండమ్మకున్న సంస్కారము కూడా లేదా!

"ఆ అమ్మాయి అన్న మాటలు విన్నావా!" భవాని అడిగింది.

"ఆం..." అన్నాను.

"అలాంటి వారి మాటలకు బాధ పడతావా!"

"బాధపడను భవానీ, ఈ అన్యా చేసిన వ్యక్తులు అనే వారికంటా యింత పొగరా, ఋణాలు చేసి తీర్చక పోగా, చిరుబురులిస్తారా! వారికల్ల పొందిన సాయము అప్పుడే యెలా మరిచిపోయారు!"

"అదంతా మిడి మిడి జ్ఞానము వల్ల అనే మాట. మానసికంగా యెదగలేకన్న మాట ఒక విషయము ఒప్పుకోవాలి. అభిమానము లేని వారు అలా బకాళ్ళుచేసి చిరుబురులిచ్చేవారే సుఖంగా బ్రతుకుతారు. మనలాంటి వారము ఇబ్బంది పడతాము" భవాని ఓదార్చింది. స్త్రీ విజ్ఞానము దూరం నెట్టి, వికాసించని మనసుతో, అవి

ఉత్తమైన మాటలవి తనకు తాను గొప్పగా భావించుకుంటుంది. ఆ కోవకు చెందినదే మా చెల్లెలు అను కుని ఊరుకున్నాను.

ఈ గాడుపుత్ర [illegible] విదేశాల లోకి ఉద్యోగరీత్యా వెళ్ళిన పెద్ద కుటుంబ మావల్ల సాయం పొంది, [illegible] అనడము చిత్రంగా అని పించింది.

"ఏమ్మా అంత తీర్చాలో తన తలెత్తి [illegible]. చౌదరిగారని [illegible] విద్యార్థులు అతన్ని చూసే [illegible] గుర్తు వస్తాడు. [illegible] హితవు చెబు తాడు.

"బావగారే!" మా వారికి [illegible]! అంటారు.

"బయటకు వెళ్ళారు. రండి" [illegible] [illegible] విషయాలు చెప్పాము. [illegible] వచ్చారు.

"ఇది సీతు [illegible] అమోఘములా ఉందేమిటమ్మా. మాకిలాంటి అనుభ వాలు అయి [illegible] వారే [illegible] అడుగులు [illegible] తెలియగానే, ముందే [illegible] కష్టాలు చెప్పడం మొదలు పెడుతాను. అతితెలివిగల [illegible] వారి [illegible] రెండు వైపులా [illegible]."

"[illegible]" అతని [illegible] అందు కుంది. డబ్బిస్తే పిసినారి, మనసు లేని [illegible] [illegible] దగ్గరకెలా వచ్చింది అంటారు. ఇవ్వకపోతే "[illegible] ముట్టు కోకే..." [illegible] పేచుంటూరు ఇచ్చి రెండు విధాలుగా బాధ [illegible] [illegible] ఉద్యోగపోవడమే మంచిది [illegible] ముఖ్యంగా మీకు డబ్బి చ్చారే... [illegible] 'అమృతం [illegible] 'విషం' అంటారు. మొదటి రెండు సంవత్స రాలలో యిలాంటి అనుభవాల [illegible] బుద్ధి తెచ్చుకున్నాము."

"తెలిసింది తెలిసింది [illegible] మాత్రం [illegible] [illegible] గంగలో కలిసిపోతా [illegible] వ్యాద యులూ [illegible] చరిత్రలో కూడా లేవు. [illegible] చక్రవర్తి [illegible] అయ్యింది. అని ఉత్సాహం [illegible].

"సరే... ఇదో [illegible] అను కున్నాను. [illegible] మాట్లాడి వెళ్ళి పోయాక [illegible] మరెన్నో [illegible] యిద్దరం [illegible] [illegible] ఉండొద్దూ! పైగా మా వారికి [illegible] బుద్ధి పుడుతుందో! అలాగే [illegible] జాగ్రత్త పడడము మంచిది. [illegible] [illegible] ప్రారంభించాలి.

అంకితము :

[illegible] [illegible]
[illegible] చెల్లాయి [illegible]
[illegible]—

— రచయిత్రి.

●●●